

VALORIFICAREA POTENȚIALULUI BIBLIOTECONOMIC PENTRU REALIZAREA CERINȚEI SOCIALE ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE.

Olesea Coblean

Universitatea de Stat din Moldova

Redefinirile moderne ale funcțiilor bibliotecilor s-au produs ca o reacție la cerințele societății. În prezent cerința socială se identifică cu incluziunea socială. Or, anume cerința socială condiționează o serie de transformări majore în sfera informațional-biblioteconomică. Cerința socială implică noi modalități pentru a determina acțiunile necesare eficientizării coeziunii sociale.

Cuvinte cheie: *cerința socială, incluziune socială, excluziune socială, cultură de masă, informație de interes public.*

Tranziția spre o societate democratică este un proces complicat, de lungă durată. Convingerile, modul de recepționare a informației, luarea de decizii, felul de a fi a individului, calitățile lui social-psihologice se transformă lent.

Este un proces cu elemente contradictorii; pe de o parte individul / societatea dorește transformarea, pe de altă parte, în virtutea inerției de gândire și de înțelegere individul / societatea nu este gata să producă schimbarea. Pe de o parte există o cerință socială, pe de altă parte mecanismele și instrumentele de realizare a transformărilor noi nu sunt gata pentru a înlăptui cerința socială.

Pornind de la cunoașterea necesităților comunității, biblioteca trebuie să susțină și să se implice în soluționarea problematicii comunitare în aspect informațional și educativ-cultural, să contribuie la formarea societății democratice. Sistemul biblioteconomic din Republica Moldova s-a format timp de decenii sub influența politicii informaționale culturale din URSS. Odată cu proclamarea Republicii Moldova ca stat independent se determină și vectorul politic al acestuia de integrare și aderare la Uniunea Europeană. Se transformă misiunea și rolul bibliotecii ca instituție socială, conform noilor necesități ale societății pentru elucidarea problemelor organizatorico-informaționale actuale și a apărării drepturilor la liberul schimb de informații și la comunicare pentru care și există. Or, strategia de dezvoltare a bibliotecilor din ultima perioadă de timp se bazează pe asigurarea *accesului la informație* și în primul rând *acea de interes public, a informației de mediu, a informației privind drepturile omului* etc.

Fenomenul izolării sociale a individului este caracteristic nu numai perioadei de tranziție, dar și țărilor cu un înalt nivel de trai și un grad avansat al democratizării societății. El poate avea loc sub impactul culturii de masă.

Determinante ale culturii de masă sunt: industrializarea, urbanizarea, salarizarea, factorii politici cu sufragiu universal. Astfel masa reprezintă un ansamblu social omogen, iar individul se

simte mic și exclus. Se instaurează un sistem de referință major pentru toate activitățile de comunicare și de consum, dominarea instituțiilor birocratice, uniformizarea condițiilor sociale. Ca rezultat este dezmembrată solidaritatea colectivă, se dezvoltă relațiile impersonale, factorul familiei își pierde importanța; oamenii se constituie într-o societate amorfă, anonimă, ușor supusă manipulărilor politice de către liderii carismatici. Se creează premise reale pentru apariția regimurilor totalitare, dictatoriale sau în societăți de tranziție spre democrație, stagnare sau reîntoarcerea la ceea ce a fost. Regimul totalitar este o formă specifică de dominație care are drept scop hegemonia ideologică, socială și politică a unui partid unic și care se străduiește să curățe societatea de unele elemente considerate dăunătoare. În perioada totalitară biblioteca avea misiunea de promovare, propagare a ideilor unui singur partid, a celui comunist. În perioada de tranziție spre o societate democrată, biblioteca își asumă misiunea cultural-educativă, de orientare spre valorile „adevărate” ale umanității, de promovare a accesului la informație, de apărare a libertății intelectuale etc. Cultura de masă se naște din lecturi la întâmplare, emisiuni radio și TV - producții audiovizuale, realizate în serie conform unor clișee persistente cu un nivel cultural scăzut.

După cum menționează Bernard Valade în lucrarea „Societate și cultura de masă”, cultura de masă juxtapune elementele de informare, predominante fiind cele de ordin psihoafectiv. Standardizată, la jumătatea drumului între conformismul care obosește și organizarea excesivă care deconcentrează, cultura de masă se adresează unui public care nu este divizat nici de activitățile profesionale, nici de apartenențele sociale.

În societatea aflată în tranziție cultura de masă pătrunde cu prioritate prin, ceea ce se consideră nou, exponent al libertăților de comunicare posturi de televiziune comerciale, independente, posturi de radio, presă tabloidă. Cultura de masă întâlnește individul dezorientat în urma proceselor economice de tip liber, ce activează în condițiile unei legislații nedesăvârșite, lipsită de mecanisme și instrumente aplicative. Astfel, supus influenței culturii de masă pe de o parte și acțiunilor atmosferei social-psihologice tensionate, de tranziție, dominată de haos și indecizii, individul se retrage din viața socială, se autoexclue sau este exclus.

În prezent din punct de vedere sociologic, exclusiunea socială determină „plasarea unei persoane în afara formelor de viață socială normală, rezultat al discriminărilor, lipsei de oportunități, degradării / nedezvoltării capacităților de funcționare socială normală sau a unui stil de viață individual sau colectiv care marginalizează”.

În condițiile formării *unei societăți de tip informațional*, imposibilitatea unor persoane sau grupuri sociale de a deține, a accede, a utiliza sau a beneficia de bunuri sau servicii în sectoare fundamentale: educație, sănătate, cultură etc., prin intermediul instituțiilor sociale, în special bibliotecă, este echivalată cu starea de exclusiune socială. „Blocarea ofertei informaționale” reprezintă o încălcare a unor „drepturi cetățenești” și plasarea persoanei în afara exercițiului democratic de participare la viața socială.

Exclusiunea socială nu prezintă un pericol numai pentru societățile în tranziție, ci și pentru cele dezvoltate. Sociologii din țările industrializate, urbanizate unde impactul culturii de masă se manifestă deja asupra individului: Bernstein (1971), Bourdieu, Passerou (1970), Durkheim (1922, 1925), Percheron (1974) contrapun izolarea socială a individului sau a grupelor societății prin incluziunea socială.

Ca instituție socială una dintre misiunile bibliotecii este și socializarea individului, prin formarea cetățeanului social activ. Aria intereselor ei metodice include și minimalizarea efectelor sociale provocate de Explozia informațională sau lipsa de informație. În virtutea misiunilor sale, afirmațiile precum că biblioteca este o instituție socială care prin menirea sa, implicând respectarea legilor, standardelor, prevederilor strategice contribuie la educarea individului, nu sunt suficiente; trebuie luate în considerare simultan și dezideratele diferitor grupuri interesate în promovarea principiilor participative și social organizatorice în existența și funcționarea bibliotecii. Anume cerința socială condiționează o serie de transformări majore în sfera informațional-biblioteconomică. Cerința socială solicită noi modalități pentru a determina acțiunile necesare pentru a promova o politică informațională incluzivă.

După cum afirmă L. Kulikovski în lucrarea "Responsabilitatea socială a bibliotecii publice - o sinteză între cunoaștere și acțiune", redefinirile moderne ale funcțiilor bibliotecilor s-a produs ca o reacție la cerințele societății, la cerințele comunității, la cerințele Societății Informaționale – cerințe de a evalua rolul și locul în procesul societal. Delegarea de noi roluri semnifică nivelul înalt de implicare a bibliotecii în afacerile publice ale comunității. Aceasta semnifică disponibilitatea bibliotecii, comunității și a cetățeanului de a conlucra în beneficiul comun și al fiecărei părți. Responsabilitatea socială a bibliotecii poate fi interpretată în calitate de rezultată a unei evoluții de lungă durată și a unor eforturi constante în promovarea primatului cetățeanului în afacerile sale.

În Republica Moldova rolul bibliotecilor în promovarea accesului la informație devine tot mai evident și de neînlocuit, începând cu informatizarea sistemului documentar care presupune perspective calitative în organizarea activității informaționale și de referință. Doar printr-o cooperare și colaborare eficientă la nivel local cu diferite instituții poate fi încurajată participarea publicului la viața publică, la e-guvernare, diversitate culturală și nu în ultim rând, asigurarea eficientă a accesului la informația publică. Astfel societatea obține un cetățean activ, încadrat în procesele de luare a deciziilor, făuritor al sistemului democratic; autoritatea publică câștigă înțelegere din partea cetățenilor, conlucrare și coeziune comunitară; cetățeanul devine informat, are poziție civică, tratează cu demnitate problemele cu care se confruntă, iar biblioteca se afirmă ca instituție socială, promotoare a valorilor democratice, spiritual culturale.

Bibliografie:

1. Dicționar de sociologie. – București: Ed. Univers Enciclopedic, 1996. – P. 248.
2. idem . – P. 249.
3. Kulikovski, Lidia. Responsabilitatea socială a bibliotecii publice – o sinteză între cunoaștere și acțiune // "Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională", conf. (2002; Chișinău / Bibl. Municip. "B. P. Hasdeu". – Ch., 2003. – P. 3
4. Manda, Corneliu. Administrația publică și cetățeanul. Structuri. Autorități. Informație publică. – București: Ed. Tehnică, 1997 . –120 p.
5. Михнова, И. Б. Библиотека как информационный центр для населения: проблемы и их решения: практическое пособие. – М.: Либерия, 2000. – 128 с.